

Innovació i equitat educativa. El dret a aprendre com a prioritat transformadora

Xavier Martínez-Celorrio (2017).
Barcelona: Octaedro.

Joan Rué
Pedagog, exprofessor
de la Universitat Autònoma
de Barcelona.

Societat Catalana de Pedagogia, IEC.

Xavier Martínez-Celorrio, sociòleg de l'educació de la Universitat de Barcelona i investigador del grup de recerca en Creativitat, Innovació i Transformació Urbana (CRIT) de la mateixa universitat, ha treballat i publicat sobre equitat, mobilitat social i desigualtats en la societat del risc. Amb el títol del text que es comenta, on es vincula educació amb equitat i innovació, l'autor ha volgut sintetitzar el seu missatge central, mitjançant un subtítol tan eloqüent com oportú *El dret a aprendre com a prioritat transformadora*. El text, adreçat fonamentalment a professionals i estudiants, està molt ben escrit i argumentat.

A Catalunya s'està configurant un moviment de canvi educatiu que, a diferència de les onades com la dels anys vuitanta, incideix de manera integral sobre les didàctiques, les metodologies, els horaris, els espais i l'arquitectura, l'organització del currículum, la forma d'avaluar, la relació amb els alumnes i la relació amb la comunitat. Per a l'autor, la gran diferència que separa el canvi innovador d'avui de la millora escolar de tota la vida és l'experimentació del que anomena «una nova matriu escolar», en una renovada aposta per respondre de la manera més adient al trilema de què, com i per a què han d'educar les escoles i els instituts els joves d'avui. El sociòleg, però, no perd de vista que, en última instància, la qualitat del sistema

educatiu depèn de la qualitat de la seva governança, és a dir, depèn de la política educativa i dels qui dissenyen l'estructura funcional del sistema, i configuren les condicions de treball del professorat, la seva formació, autonomia i llibertat creativa. Atès això, en combinar innovació amb equitat educativa, es posa en relleu la necessitat de prescriure'n normativament aquesta relació, ja que des de les polítiques públiques ambdues són inseparables i han de conformar el pilar central d'una política educativa a l'altura de les múltiples demandes socials de canvi i de modernització del sistema.

Aquesta anàlisi es troba en sintonia amb contribucions fonamentals relativament recents dins les ciències socials, com ara les de Castells, Sennett, Stiglitz o Piketty, entre altres, pel que fa a com entendre la nova economia i el model social que se'n deriva. L'energia base per al desenvolupament, avui, no la genera el carbó de l'època industrial, sinó el coneixement i el potencial humà per a l'aprenentatge, i això té unes enormes conseqüències sobre com pensem la formació, i la més important és la redefinició de quin ha de ser el centre de gravetat sobre el qual articular la formació, entesa com a desenvolupament humà. Aquest gir conceptual, però, no ha de perdre de vista que, si el sistema educatiu és un sistema públic d'oportunitats formatives, cal alertar sobre el risc creixent que mostren els diferencials en la desigualtat.

Innovació i equitat educativa, afirma, són dues demandes simultànies i inseparables per satisfer les noves funcions que s'esperen de l'escola moderna del nou mil·lenni. Sense un canvi innovador i disruptiu de la matriu escolar tradicional no augmentarà l'equitat del sistema. I sense més equitat en els resultats, el sistema no serà ni just ni excel·lent. D'altra banda, l'autor proposa esbrinar millor què hi ha darrere de la innovació de la qual es parla. Així, després d'argumentar els criteris que diferenciarien una innovació d'una variació, dibuixa un solvent mapa de la tipologia de possibles innovacions, amb exemples il·lustratius de cada tipus. Més endavant, a les pàgines 63 i 64 exposa un il·lustratiu decàleg de les escoles innovadores.

Adicionalment, de la relectura d'autors com ara Andy Hargreaves i Michael Fullan, per exemple, l'autor n'extreu lliçons d'interès en l'anàlisi dels processos de canvi educatiu i de com articular la professionalitat docent mitjançant l'organització i la

proposta d'uns models de governança que enforteixin professionalment el professorat, a la vegada que els assignin una responsabilització professional més clara. En aquest sentit, llança una doble pregunta per tal de posar fi, afirma, a temes tabú i, per tant, intocables o intractables.

La primera qüestiona què incentiva l'Administració pública i com ajuda al desenvolupament professional docent. En aquest interrogant, s'hi podria situar la seva reclamació d'un suport efectiu i decidit a la recerca, ara per ara molt i molt migrat. La segona s'adreça a aquests professionals que afirmen portar a terme una innovació, tot demanant-los què estan fent per saber què funciona i no funciona a l'escola. En la línia de les preguntes anteriors, s'afirma que ara és l'hora del professorat i d'una nova professionalitat docent capaç de redefinir què, com i per a què eduquen les nostres escoles. Per això considera que ha arribat el moment d'escoltar la veu del professorat, de saber què diuen els professionals sobre les millors maneres d'educar i aprendre en la societat d'avui. Per aquest motiu considera determinant que el professorat, amb les seves múltiples sensibilitats, lideri i participi en el debat educatiu com a comunitat professional.

Amb la finalitat d'argumentar les seves tesis, el professor Martínez-Celorio ha organitzat l'anàlisi en tres capítols. En el primer analitza els canvis socials que afecten l'educabilitat dels nois i noies d'avui, unes influències que, segons l'autor, caldria que fossin considerades i recollides des de les institucions amb responsabilitat d'exercir la governança educativa. En el segon capítol es posa en context la innovació, tot avaluant si les propostes que es fan s'orienten envers les noves necessitats albirades per al futur proper. En el tercer, l'autor formula noves propostes d'equitat escolar que incideixen tant en els factors interns de les escoles com en els factors externs de la societat, adoptant l'equitat com el gran referent que hauria de validar el sentit de la nova governança, de les innovacions i de l'exercici d'una nova professionalitat.